

Pedagogik metodlar va ulardan foydalanish usullari

Mirzaaliyeva Maftuna ¹

Boyhonova Farzona ²

Rashidova Gulnoza³

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali 3-kurs talabalari^{1/2}

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali pedagogika fani domlasi³

Tayanch sōzlar: Tadqiqot, bilish, test, metod, ilmiy asoslar, o‘zgarishlar, psixika, subyekt, obyekt, laboratoriya, shaxsning shakllanishi.

Genetik metod bilan tadqiqot davomida tugallangan ma'lumotlar yaxlit holda, maqsadga muvofiq tarzda sharhlanadi. Bu metoddan foydalanishning asosiy maqsadi sinaluvchida vujudga kelayotgan ichki, jamiki obrazlarning rivojlanishi, faoliyat va bilish jarayonlarining o‘zgarishiga tajriba natijasiga suyanib ta'rif va tavsif berishdir. Shuningdek, bunda mazkur fazilat va xususiyatlarning namoyon bo‘lish davri, bosqichi hamda ba'zi mashaqqatli daqiqalarga, holatlarga qo‘shimcha sharhlar berish imkoniyati tug‘iladi. Genetik metodga asosanib psixik o‘zgarishlar bilan rivojlanish bosqichlarining bevosita bog‘liqligi ildizi aniqlanadi. Donalash metodi tadqiqot ob'ektiga kirgan shaxs psixikasidagi barcha ozgarishlardagi oziga xoslik, ozaro aloqa, ozaro ta'sir va uygunlikning ozaro boglanishlari organiladi. Jumladan, inson xulqini idrok qilish uchun sezgi, idrok, xotira, tafakkur jarayonlarining bir paytda, birgalikda tadqiq qilinishi bunga yorqin misoldir. Bunda har bir bilish jarayonining usuli ifodalanadi yoki uning ahamiyati alohida ta'kidlanadi, ularning ozaro bogliqligi asoslab beriladi. Kuzatish metodi - ikki xil bo‘lib, ob'ektiv (tashqi) va sub'ektiv (ichki) kuzatish turlari mavjud. Inson psixikasidagi o‘zgarishlarni kuzatish uchun quyidagilar amalga oshiriladi:a) kuzatishning maqsad, vazifasi belgilanadi;b) kuzatilayotgan ob'ekt tanlanadi;v) tadqiqot otkazish vaqti rejalashtiriladi;Tajriba yoki eksperiment metodi - oz navbatida tabiiy va laboratoriya metodlariga ajratiladi. Tabiiy tajriba metodlarining ilmiy asoslarini 1910 yilda rus psixologi A.F.Lazurskiy tomonidan ishlab chiqilgan. U kichik maktab yoshidagi bola shaxsining shakllanishini o‘rganish maqsadida ushbu metodni qollagan. Tabiiy metoddan ishlab chiqarish jamoalari a'zolarining, ilmiy muassasalar xodimlarining, oqituvchilar, keksaygan kishilarning psixologik ozgarishlari, ozaro munosabatlari, ish qobiliyatlari, mutaxassislikka yaroqliligi muammolarini hal qilish jarayonida foydalanish nazarda tutiladi. Tabiiy sharoitda inson psixikasini organishdan sinaluvchilarning ozlari bexabar bolishi, ta'lim jarayonida

berilayotgan bilimlar tadqiqot maqsadiga muvofiqlashtirilishi, katta yoshdagi odamlarga tarbiyaviy ta'sir otkazish, kundalik mehnat doirasida amalga oshirilishi, zavod va fabrikada esa moddiy mahsulot ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga qaratilishi lozim. Laboratoriya (klinika) eksperimenti metodining (1879 yili V.Vunt kiritgan) asosiy xususiyati, shundan iboratki bunda o'rganilishi lozim bo'lgan psixik jarayonlarning (masalan idrok, diqqat, xotira kabi) qanday sharoitda qachon yuz berishini kutib o'tirmasdan tekshiruvchi kishi (eksperimentator) sinalayotgan odamda shu jarayonlarni maxsus tarzda ishga soladi. Bundan tashqari laboratoriya eksprementi sharoitida eksperimentator organayotgan har bir psixik jarayonni hohlagan marta, ya'ni takror-takror yaxshilab sinab korishi mumkin. Bu murakkab psixik jarayonlarning tabiatini organishda katta qulaylik tugdiradi. Birinchidan, istalgan psixik jarayonni hohlagan paytda yuzaga keltirish vaqtini tejash imkonini bersa, ikkinchidan har bir psixik jarayonni takror-takror yuzaga keltirib, sinchiklab organish bu jarayonlarning qonuniyatlarini aniqlash imkoniyatini beradi. Test metodi - "Test" inglizcha soz bo'lib sinash tekshirish demakdir. Shaxsning aqliy osishini, qobiliyatini, irodaviy sifatleri va boshqa psixik xususiyatlarini tekshirishda qollaniladigan qisqa standart masala, topshiriq test deb ataladi. Test ayniqsa, odamning qanday kasbni egallashi mumkinligi, kasbga yaroqliligi yoki yaroqsizligini, iste'dodlilar va aqli zaiflarni aniqlashda keng qo'llaniladi. Test metodining qimmati tajribaning ilmiylik darajasiga tekshiruvchining mahoratiga va qiziqishiga, yigilgan psixologik materiallarning ob'ektivligi va ularni ilmiy tahlil qilishga bogliqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rahmatullayeva, M. (2021). O 'QUVCHI SHAXSINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO 'NALISHLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 1(4).

2. Rahmatullayeva, M. (2021). XALQ PEDAGOGIKASIDA TA'LIM VA TARBIYA MASALARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 1(4).

3. Rahmatullayeva, M., & Ahmedova, L. (2023). GO 'DAKLIK DAVRI TO'G'RISIDAPEDAGOGIK ILMIY DUNYOQARASHNING SHAKLLANISHI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(1).

4. Rahmatullayeva, M., & Karimova, N. (2023). MAKTABGACHA TA'LIMMUASSALARI BOSHQARUVINING DOLZARB MUAMMOLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(2).

5. Rahmatullayeva, M., & Toshbekov, H. (2023). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA AGRESSIV XULQ-ATVOR VA UNI KORREKSIYALASH YO'LLARI. Журнал Педагогика и психологии в

современном образовании, 3(2). YRahmatullayeva, M., & Toshbekov, H. (2023). PSIXOLOGNI PSIXOMETRIK JIHATIDAN TAYYORLASH TALABLARI. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 3(2).

6. Rahmatullayeva, M., Karakulova, U., & Anvarova, S. (2023). OLIY O'QUV YURTLARIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI KASBIY MOSLASHTIRISHNING PEDAGOGIKPSIXOLOGIK JIHATLARI. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 3(2).

7. Rahmatullayeva, M., Karakulova, U., & Xaydarqulov, H. (2023). O 'QITUVCHI VA TALABALAR O'RTASIDA SHAXSLARARO MUNOSABATLARNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 3(1).